

Cyngor Sir Ynys Môn – Cynllun Archwilio Manwl 2025

Blwyddyn archwilio: 2024-25

Dyddiad cyhoeddi: Mehefin 2025

Cyfeirnod y ddogfen: 4860A2025

Cynnwys

Cynnwys	2
Cyflwyniad	4
Ein nodau a'n huchelgeisiau	5
Gwaith archwilio ariannol	6
Gwaith archwilio perfformiad	15
Swyddogaethau archwilio statudol eraill	18
Ffi archwilio	18
Tîm archwilio	21
Ansawdd archwilio	23
Eich cynorthwyo	24

Paratowyd y ddogfen hon yn rhan o waith a gyflawnwyd yn unol â swyddogaethau statudol.

Nid yw'r Archwilydd Cyffredinol, Swyddfa Archwilio Cymru na staff Swyddfa Archwilio Cymru yn derbyn unrhyw atebolrwydd o ran unrhyw ddibyniaeth neu ddefnydd arall o'r ddogfen hon gan unrhyw aelod, cyfarwyddwr, swyddog neu gyflogai arall yn ei swyddogaeth unigol, neu unrhyw ddefnydd gan unrhyw drydydd parti.

Os hoffech ragor o wybodaeth, neu os ydych angen unrhyw un o'n cyhoeddiadau mewn fformat a/neu iaith arall, cysylltwch â ni dros y ffôn ar 029 2032 0500, neu anfonwch e-bost at swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi. We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English. Corresponding in Welsh will not lead to delay.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg. This document is also available in English.

Cyflwyniad

Adrian Crompton

Archwilydd
Cyffredinol Cymru

Rwy'n falch o rannu fy Nghynllun Archwilio ar gyfer 2025. Mae'r Cynllun yn nodi sut y byddaf yn cynnal eich archwiliad.

Mae fy nhîm archwilio wedi datblygu'r Cynllun yn dilyn proses gynlluniau strwythuredig a seiliedig ar risg, a fydd yn parhau drwy gydol yr archwiliad. Mae fy Nghod Ymarfer Archwilio yn rhoi rhagor o fanylion ar sut y bydd fy archwiliad a swyddogaethau eraill penodol yn cael eu cyflawni gan fy archwilydwr.

Wrth graidd ein holl waith y mae ein hymrwymiad i gynnal y safonau uchaf o uniondeb proffesiynol, gwrthrychedd, annibyniaeth ac ansawdd archwilio. Mae ein

model tair llinell o sicrwydd (tudalen 23) yn nodi sut y byddwn yn sicrhau bod y safonau hynny o ansawdd yn cael eu bodloni. Mae ein hadroddiad ansawdd blynyddol diweddaraf, Adroddiad Ansawdd Archwilio 2024, yn cynnig mwy o wybodaeth am ein trefniadau ansawdd archwilio.

Bydd fy nhîm archwilio yn gweithio'n adeiladol gyda'ch staff i ddeall y materion sy'n eich wynebu, i sicrhau bod y broses archwilio yn gweithredu mor ddidrafferth â phosibl, ac i ddarparu gwybodaeth werthfawr am unrhyw feysydd i'w gwella.

Mae fy rhaglen waith, fel yr amlinellir yn y Cynllun hwn, yn bodoli ochr yn ochr â gwaith archwilio cenedlaethol arall a allai gynnwys sylw i'ch sefydliad chi. Gall gwaith archwilio perfformiad lleol hefyd lywio adroddiadau cenedlaethol ehangach.

Os bydd gennych unrhyw gwestiynau am eich archwiliad, bydd fy nhîm archwilio yn hapus i'w trafod â chi. Byddant hefyd yn rhoi gwybodaeth reolaidd i chi wrth i'r gwaith fynd rhagddo.

Ein nodau a'n huchelgeisiau

Ein diben

Sicrhau pobl bod arian
cyhoeddus yn cael ei
rhoi'n dda

Enwio sut mae'r arian
hwn yn cael ei wario

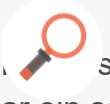

Yn doli'r sector
cyhoeddus i wella

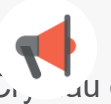

Ein gweledigaeth

Yn hysio'n llawn
ar ein safbwynt,
ein harbenigedd
a'n dyfnder
gwybodaeth
unigryw

Cyhoeddi ein
sefyllfa fel llais
awdurdodedig,
dibynadwy ac
annibynnol

Cynyddu ein
hamlygrwydd, ein
dylanwad, a'n
perthnasedd

Bod yn sefydliad
sy'n esiampl i'r
sector cyhoeddus
yng Nghymru a
thu hwnt

Ein meysydd o bwyslais

Rhaglen archwilio
strategol, ddynamig, ac o
ansawdd uchel

Dull wedi'i dargedu ac
effeithiol o gyfathrebu a
dylanwadu

Diwylliant a model
gweithredu sy'n caniatáu i
ni ffynnu

Gallwch ddarganfod mwy am Archwilio Cymru yn ein [Cynllun Blynnyddol 2024-25](#) ac [Ein Strategaeth 2022-27](#).

Gwaith archwilio ariannol

Archwilio datganiadau ariannol

Mae'n ofynnol i mi gyhoeddi adroddiad ar eich datganiadau ariannol sy'n cynnwys barn ar eu 'gwirionedd a'u tegwch' a'u paratoad priodol yn unol â gofynion cyfrifyddu a chyfreithiol.

Byddaf hefyd yn adrodd drwy eithriad ar nifer o faterion a nodir yn fwy manwl yn ein Datganiad o Gyfrifoldebau.

Yn ogystal â'm cyfrifoldebau am archwilio datganiadau ariannol Cyngor Sir Ynys Môn (y Cyngor), rwyf hefyd yn gyfrifol am:

- ymateb i gwestiynau am y cyfrifon a gwrthwynebiadau iddynt gan etholwyr lleol (bydd ffioedd ychwanegol yn cael eu codi am y gwaith hwn, os oes angen);
- ardystio nifer o hawliadau a datganiadau grant fel y cytunwyd gyda'r cyrff ariannu.

Ni orfodwyd unrhyw gyfyngiadau arnaf o ran cynllunio cwmpas yr archwiliad hwn.

Ardystio hawliadau a datganiadau grant

Gofynnwyd i mi hefyd wneud gwaith ardystio ar hawliadau grant Y Cyngor, yr wyf yn rhagweld fydd yn cynnwys budd-daliadau tai, pensiynau athrawon, ardrethi annomestig a datganiadau cyllideb gyfun.

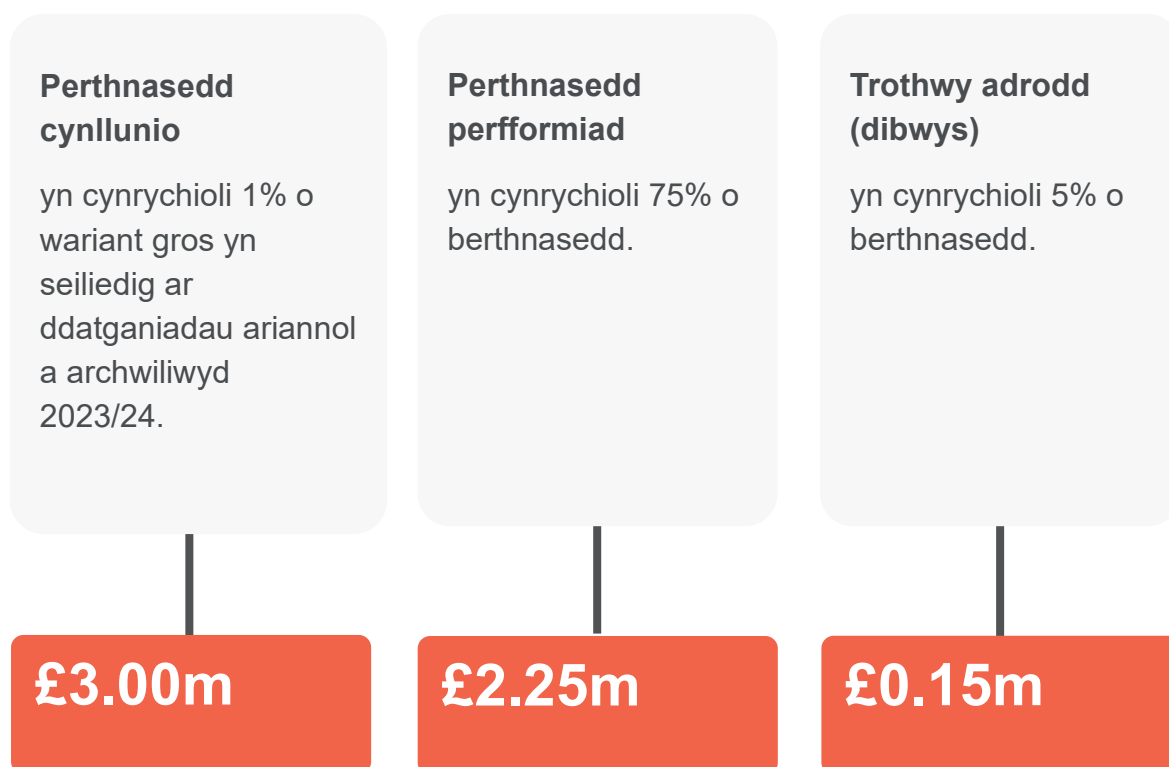
Perthnasedd datganiadau ariannol

Nid wyf i'n ceisio cael sicrwydd pendant ynghylch gwirionedd a thegwch y datganiadau ariannol a nodiadau cysylltiedig, ond yn mabwysiadu cysyniad o berthnasedd. Fy nod yw nodi camddatganiadau perthnasol a chywir, hynny yw, y rhai a allai arwain at ddarllenydd y cyfrifon yn cael ei gamarwain. Mae perthnasedd yn berthnasol nid yn unig i gamddatganiadau ariannol, ond hefyd i ofynion datgelu a chydymffurfiad â'r fframwaith a'r gyfraith gyfrifyddu berthnasol.

Rwy'n pennu perthnasedd cynllunio a pherfformiad i:

- benderfynu ar lefel y camddatganiad a allai achosi i ddefnyddiwr y cyfrifon gael ei gamarwain;
- cynorthwyo yn y gwaith o gwmpasu ein dull archwilio a phrofion archwilio canlyniadol;
- penderfynu ar faint samplau;
- asesu effaith camddatganiadau hysbys a thebygol yn y datganiadau ariannol; ac
- adrodd i'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu unrhyw gamddatganiadau heb eu haddasu uwchben lefel ddibwys, ein trothwy adrodd.

Nodir y lefelau yr wyf i'n barnu bod camddatganiadau o'r fath yn berthnasol arnynt isod.

Ceir rhai rhannau o'r cyfrifon a allai fod yn bwysicach i ddefnyddiwr y cyfrifon, ac rydym wedi gosod lefel berthnasedd is ar gyfer y rhain:

**Adroddiad cydnabyddiaeth
ariannol**

£1,000

**Datgeliadau partïon
cysylltiedig**

£10,000 (Unigolion)

£3.00m (Cyrff eraill)

Bydd fy nhîm archwilio yn asesu lefelau perthnasedd drwy gydol yr archwiliad.

Risgiau datganiadau ariannol sylweddol

Risgiau o gamddatganiad perthnasol y mae'r asesiad o risg gynhenid ar eu cyfer yn agos at ben uchaf y sbectrwm o risg gynhenid neu'r rhai y dylid eu trin fel risg sylweddol yn unol â gofynion Safonau Rhyngwladol ar Archwilio (ISAs) eraill yw risgiau sylweddol. Mae'r ISAs yn ei gwneud yn ofynnol i ni roi mwy o sylw i'r risgiau sylweddol hyn.

Risg o wrthwneud gan reolwyr

Mae'r risg y bydd rheolaethau yn cael eu gwrthwneud gan reolwyr yn bresennol ym mhob endid. Oherwydd y ffordd anrhagweladwy y gallai gwrthwneud o'r fath ddigwydd, fe'i hystyrir yn risg sylweddol [ISA 240.32-33].

Ein hymateb arfaethedig

Bydd fy nhîm archwilio yn:

- profi priodoldeb cofnodion cyfnodolion ac addasiadau eraill a wnaed wrth baratoi'r datganiadau ariannol;
- adolygu amcangyfrifon cyfrifyddu ar gyfer tuedd; a
- gwerthuso'r rhesymeg sy'n sail i unrhyw drafodiadau sylweddol y tu allan i'r trywydd busnes arferol; ac ychwanegu gweithdrefnau ychwanegol i fynd i'r afael ag unrhyw risgiau penodol o wrthwneud gan reolwyr na roddir sylw iddynt gan y gwaith gorfodol uchod.

Meysydd eraill o bwyslais

Rwy'n nodi isod risgiau eraill o gamddatganiad perthnasol a nodwyd ac yr hoffwn dynnu eich sylw atynt, er na ystyrir eu bod yn risgiau sylweddol fel yr uchod.

Prisio rhwymedigaeth/gwarged net cronfa bensiwn

Mae'r cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol (LGPS) a rhwymedigaeth cronfa pensiwn fel yr adlewyrchir yn y datganiadau ariannol yn amcangyfrifon perthnasol.

Mae natur yr amcangyfrif hwn yn golygu ei fod yn destun gradd uchel o ansicrwydd amcangyfrif gan ei fod yn sensitif i addasiadau bach yn y rhagdybiaethau a ddefnyddir yn ei gyfrifo.

Mae effaith amodau economaidd, yn enwedig lefelau cyfraddau llog, hefyd yn cael effaith sylweddol ar yr rhwymedigaeth ar 31 Mawrth 2024, er enghraifft, roedd y rhwymedigaeth mewn gwirionedd yn warged, yn bennaf oherwydd cyfraddau llog uwch

Mae yna hefyd nifer o achosion cyfreithiol a allai effeithio ar brisio'r rhwymedigaeth net.

Mae risg felly bod yr rhwymedigaeth/gwarged yn cael ei gam-ddatgan yn sylweddol.

Ein hymateb a gynlluniwyd

Bydd fy nhîm archwilio yn:

- gwerthuso'r cyfarwyddiadau a roddwyd gan reolwyr i'w harbenigwyr rheoli (actiwari) ar gyfer yr amcangyfrif hwn a chwmpas gwaith yr actiwari;
- asesu cymhwysedd, galluoedd a gwrthrychedd yr actiwari a gynhaliodd y prisiadau;
- asesu cywirdeb a chyflawnrwydd yr wybodaeth a ddarperir gan y Cyngor i'r actiwari i amcangyfrif yr atebolrwydd;
- profi cywirdeb rhwymedigaeth a datgeliadau net y gronfa bensiwn yn y datganiadau ariannol gyda'r adroddiad actiwaraid gan yr actiwari;
- asesu pa mor rhesymol yw'r tybiaethau a wnaed gan yr actiwari drwy adolygu adroddiad yr actiwari ymgynghorol (arbenigwr yr

archwilydd) a chynnal unrhyw weithdrefnau ychwanegol sy'n ofynnol; ac

- asesu a allai unrhyw achosion cyfreithiol gael effaith berthnasol ar y rhwymedigaeth gyffredinol net, ac os felly, cadarnhau bod hyn wedi'i gydnabod a'i ddatgelu'n briodol yn y datganiadau ariannol.

Prisio tir ac adeiladau

- Mae gwerth tir ac adeiladau a adlewyrchir yn y fantolen a'r nodiadau i'r cyfrifon yn amcangyfrifon perthnasol.
- Mae'n ofynnol cadw tir ac adeiladau ar sail prisio sy'n dibynnu ar natur a defnydd yr asedau. Mae'r amcangyfrif hwn yn amodol ar lefel uchel o oddrychedd, yn dibynnu ar y rhagdybiaethau arbenigol a rheoli, a gall newidiadau yn y rhain arwain at newidiadau perthnasol i brisiadau.
- Mae'n ofynnol i asedau gael eu hailbrizio bob pum mlynedd, ond gall gwerthoedd hefyd newid o flwyddyn i flwyddyn, ac mae risg y gallai gwerth cario asedau a adlewyrchir yn y cyfrifon fod yn sylweddol wahanol i werth cyfredol asedau ar 31 Mawrth 2025, yn enwedig yn yr amgylchedd economaidd cyfredol.

Ein hymateb a gynlluniwyd

Bydd fy nhîm archwilio yn:

- adolygu'r wybodaeth a ddarperir i'r prisiwr i asesu ar gyfer cyflawnrwydd;
- gwerthuso cymhwysedd, galluoedd a gwrthrychedd y prisiwr proffesiynol;
- profi sampl o asedau a ail-brisiwyd yn ystod y flwyddyn i sicrhau bod y sail brisio, y data a'r rhagdybiaethau allweddol a ddefnyddir yn y broses brisio yn rhesymol, ac mae'r ailbrisiadau wedi'u hadlewyrchu'n gywir yn y datganiadau ariannol; a
- phrofi'r cysoni rhwng y cyfriflyfr ariannol a'r gofrestr asedau.

Gweithredu'r Safon Gyfrifyddu Ryngwladol (IFRS) 16 – Prydlesi

Mae'n ofynnol i gyrff Llywodraeth Leol fabwysiadu Prydlesi IFRS16 o 1 Ebrill 2024.

Mae hyn yn newid yn sylweddol y driniaeth gyfrifyddu a'r datgeliadau sy'n ofynnol ar gyfer asedau ar brydles ac yn golygu y bydd y rhan fwyaf o brydlesi yn arwain at ased ac atebolrwydd ar fantolenni.

Mae risg nad yw gofynion y Safon Gyfrifyddu Ryngwladol yn cael eu mabwysiadu'n briodol ac o ganlyniad mae'r datganiadau ariannol yn cael eu cam-ddatgan yn sylweddol.

Ein hymateb a gynlluniwyd

Bydd fy nhîm archwilio yn:

- adolygu papurau gwaith y Cyngor i sicrhau bod yr holl brydlesi sy'n dod o fewn cwmpas y Safon wedi'u cynnwys mewn cyfrifiadau;
- profi sampl o gyfrifiadau asedau a rhwymedigaethau i sicrhau bod y tybiaethau yn rhesymol, a'r cyfrifiadau wedi'u paratoi'n gywir; a
- cadarnhau bod gwerthoedd asedau a rhwymedigaethau wedi'u cyfrif a'u datgelu'n gywir yn y datganiadau ariannol.

Effaith Deddf Rhentu Cartrefi (Cymru) 2016 – Tystysgrifau Diogelwch Trydan

Ym mis Tachwedd 2024, eglurodd yr Uchel Lys ofynion Deddf Rhentu Cartrefi (Cymru) 2016 a'r rheoliadau cysylltiedig ynghylch rhwymedigaethau landlordiaid sy'n ymwneud â chwblhau arolygiadau ac adroddiadau diogelwch archwiliad trydan.

Mae gan hyn oblygiadau posibl i gyrrff a'u datganiadau ariannol ac mae'n debygol o fod yn destun ystyriaethau a heriau cyfreithiol pellach.

Ein hymateb arfaethedig

Bydd fy nhîm archwilio yn:

- adolygu'r sefyllfa ddiweddaraf cyn cymeradwyo'r datganiadau ariannol;
- sicrhau, os oes effaith ar y datganiadau ariannol, bod hon yn cael ei chydabod a/neu ei datgelu'n briodol.

Datgeliadau partïon cysylltiedig

Rhaid i'r datganiadau ariannol ddatgelu unrhyw berthnasodedd partïon cysylltiedig ynghyd â'r trafodion a'r balansau rhwng y Cyngor a'r corff/parti arall.

Mae gan y Cyngor lawer o berthnasoddd y gellid eu hystyried yn bartïon cysylltiedig. Mae llawer ohonynt yn adnabyddus er enghraifft, Llywodraeth Cymru ac Awdurdodau Cyfansoddol.

Fodd bynnag, lle mae perthnasoddd partïon cysylltiedig yn codi trwy berthnasoddd swyddogion neu aelodau unigol, mae'n debygol y bydd llai o dryloywder ynghylch y perthnasoddd hyn. Mae'r trafodiadau hyn o ddiddordeb mawr ac fe'u hystyrir yn berthnasol yn ôl eu natur.

Mae risg o gamddatganiad perthnasol oherwydd datgeliadau anghyflawn neu anghywir, hyd yn oed pan fo'r rhain o werth cymharol isel.

Ein hymateb a gynlluniwyd

Bydd fy nhîm archwilio yn:

- adolygu proses y Cyngor ar gyfer nodi perthnasoddd partïon cysylltiedig a thrafodiadau a balansau cysylltiedig;
- ymgymryd â gweithdrefnau i gadarnhau cyflawnrwydd perthnasoddd partïon cysylltiedig; a
- sicrhau bod datgeliadau yn gyflawn, yn gywir, yn gyson â thystiolaeth ac yn unol â'r Cod Llywodraeth Leol.

Porthladd Rhydd Ynys Môn

Cafodd Porthladd Rhydd Ynys Môn ei ymgorffori yn ystod blwyddyn ariannol 2024/25. Ar hyn o bryd, Prif Swyddog Gweithredol y Cyngor yw'r unig gyfarwyddwr yn y swydd, sy'n golygu y gallai perthynas grŵp fodoli rhwng y Cyngor a'r Porthladd Rhydd. Os oes perthynas grŵp, bydd angen i'r Cyngor gynhyrchu cyfrifon grŵp i gynnwys canlyniadau'r Porthladd Rhydd.

Ein hymateb arfaethedig

- Adolygu asesiad y Cyngor ynghylch a oes perthynas grŵp yn bodoli er mwyn sicrhau ei bod yn cydymffurfio â chanllawiau CIPFA.
- Lle bo'n berthnasol, sicrhau bod datgeliadau cyfrifon grŵp yn gyflawn, yn gywir, yn gyson â thystiolaeth ac yn unol â Chod Llywodraeth Leol.

Amserlen archwilio datganiadau ariannol

Ceir amserlen isod yn dangos camau allweddol yr archwiliad a'n hagweddau allweddol i'w cyflawni yn yr archwiliad y byddwn yn eu darparu i chi.

Arddangosyn 1: Amserlen Archwilio Datganiadau Ariannol

Cynllunio	Cyfarfod cynllunio Gweithdrefnau asesu risg lefel uchel Asesiad risg twyll Cynllunio amcangyfrifon cyfrifyddu Asesiad risg amgylchedd TG Ffi archwilio ddangosol Cynllun Archwilio Manwl Drafft
Ionawr i Ebrill 2025	
Interim	Llifoedd gwybodaeth Gweithdrefnau asesu risg manwl Datblygu strategaeth brofi Profi samplau cynnar
Ionawr i Ebrill 2025	
Gwaith maes	Diweddarau'r asesiad risg Archwilio datganiadau ariannol i gynnwys adroddiad naratif a datganiad llywodraethu blynyddol Adolygiad rheolaethau TG Cwblhau profion archwilio Gwerthuso canfyddiadau archwilio
Mehefin i Fedi 2025	
Adrodd	Cyfarfod cloi'r archwiliad Adroddiad Archwiliad o Gyfrifon Argymhellion ar gyfer gwella Cyflwyno canfyddiadau i'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu Ardystiad yr Archwilydd Cyffredinol Crynodeb archwilio blynyddol Dysgu ôl-brosiect
Hydref 2025	

Gwaith archwilio perfformiad

Trefniadau priodol

Fel y nodwyd yn y Cod Ymarfer Archwilio, mae'n rhaid i mi fodloni fy hun bod y Cyngor wedi gwneud trefniadau priodol ar gyfer sicrhau darbodaeth, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd yn ei ddefnydd o adnoddau ('gwerth am arian'), a dod i gasgliad yn unol â hynny.

Rwy'n gwneud hyn trwy ymgymryd â rhaglen briodol o waith archwilio perfformiad bob blwyddyn. Rwy'n seilio fy rhaglen waith ar asesiad o risgiau'r Cyngor a'r ffaith nad oes gan y sector Llywodraeth Leol ehangach yng Nghymru y trefniadau priodol ar waith, â'r gwaith yn canolbwyntio'n nodweddiadol ar y meysydd risg mwyaf.

Wrth ddylunio'r rhaglen, mae'n rhaid bod fy archwilwyr wedi ystyried trefniadau corfforaethol a lefel gwasanaeth, gan gynnwys:

Cynllunio strategol

Rheoli asedau

Cynllunio ariannol

Gweithio ar y cyd

Rheoli perfformiad a risg

Llywodraethu cyffredinol

Cynllunio'r gweithlu

Bydd fy archwilwyr hefyd wedi cymryd i ystyriaeth gwaith perthnasol sy'n cael ei wneud neu yn yr arfaeth gan gyrff archwilio, rheoleiddio ac arolygu eraill yn y Cyngor.

Rwy'n gwneud fy ngwaith archwilio perfformiad gan ddefnyddio safon ISSAI 3000 a ddatblygwyd gan Sefydliad Rhyngwladol y Sefydliadau Archwilio Goruchaf (INTOSAI). Sefydliad ambarél byd-eang ar gyfer y gymuned archwilio perfformiad yw INTOSAI. Mae'n sefydliad anllywodraethol â statws ymgynghorol arbennig gyda Chyngor Economaidd a Chymdeithasol (ECOSOC) y Cenhedloedd Unedig.

Llesiant cenedlaethau'r dyfodol

Mae adran 15 Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 (y Ddeddf) yn ei gwneud yn ofynnol i mi gynnal archwiliadau o gyrff cyhoeddus at ddibenion asesu i ba raddau y mae corff wedi gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth bennu amcanion llesiant a chymryd camau i gyflawni'r amcanion hynny.

Diffinnir yr **egwyddor datblygu cynaliadwy** fel ymddwyn mewn modd...

...sy'n ceisio sicrhau bod anghenion y presennol yn cael eu diwallu heb beryglu gallu cenedlaethau'r dyfodol i ddiwallu eu hanghenion eu hunain.

I wneud hyn, mae'n rhaid iddynt ystyried y '**pum dull o weithio**'.

Hirdymor

Atal

Integreiddio

Cydweithio

Cynnwys

Mae'n rhaid i mi gynnal yr archwiliadau hyn ym mhob corff cyhoeddus sydd wedi'i gwmpasu gan y Ddeddf o leiaf unwaith yn ystod cyfnod penodedig.

Gallai'r rhain fod yn archwiliadau annibynnol neu'n rhan o'm rhaglen archwilio perfformiad. Fodd bynnag, pa fo'n berthnasol ac yn briodol gwneud hynny, bydd fy archwilwyr yn integreiddio'r gwaith sy'n ofynnol i waith archwilio perfformiad arfaethedig arall ar gyfer y Cyngor. Bydd fy archwilwyr yn parhau i ymgysylltu'n agos â Swyddfa Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru i helpu i gydgyssylltu ein gweithgareddau priodol.

Gwaith archwilio perfformiad arfaethedig

Rwy'n nodi isod manylion fy ngwaith archwilio perfformiad

Gwaith Themataidd: Ymateb i bwysau gweithlu mewn llywodraeth leol

Gwaith archwilio lleol ar draws y 22 cyngor prifol a fydd yn edrych ar drefniadau i sicrhau adnoddau priodol a chost-ffeithiol ar gyfer eu gwasanaethau. Bydd hyn yn cynnwys sut mae cyngorau yn addasu i farchnad gyflogaeth sy'n newid, a ffyrdd o weithio, pan gânt eu cyfuno â chyfyngiadau ariannol.

Gwaith Rhanbarthol: defnyddio data wrth osod cyllidebau ar gyfer gwasanaethau sy'n cael eu gyrru gan alw

Gwaith archwilio lleol ar draws y 6 cyngor prifol yng Ngogledd Cymru a fydd yn edrych ar drefniadau i sicrhau cynaliadwyedd ariannol wrth osod cyllidebau. Bydd hyn yn cynnwys sut mae cyngorau yn defnyddio data i lywio'r adnoddau sydd eu hangen.

Gwaith Lleol: Adolygiad o Reoli Ailgylchu a Gwastraff

Mae cyfraddau ailgylchu'r Cyngorau yn llusgo y tu ôl i dargedau cenedlaethol ac mae'r gwasanaeth yn gymharol ddud y pen o'i gymharu â'r cyfartaledd cenedlaethol. Mae hyn yn cynyddu'r risg nad yw trefniadau priodol ar gyfer sicrhau economi, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd yn eu lle.

Bydd y prosiect hwn yn adolygu trefniadau gwasanaeth rheoli ailgylchu a gwastraff y Cyngor, ond mae'r union gwmpas i'w bennu.

Amseriad Gwaith Archwilio Perfformiad

Bydd fy nhîm yn gweithio gyda swyddogion yn y Cyngor i drefnu amserlenni manwl ar gyfer y prosiectau unigol a byddant yn cael eu cyfathrebu'n rheolaidd drwy ein diweddariad rheolaidd. Nod fy archwilwyr fydd cwblhau'n sylweddol y gwaith archwilio perfformiad a nodir yn y cynllun hwn erbyn diwedd Mehefin 2026.

Swyddogaethau archwilio statudol eraill

Yn ogystal â'r archwiliad o'r cyfrifon, mae gennyf gyfrifoldebau statudol i dderbyn cwestiynau a gwrthwynebiadau i'r cyfrifon gan etholwyr lleol. Mae Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 yn nodi'r cyfrifoldebau hyn:

- Adran 30 Edrych ar ddogfennau a chwestiynau mewn archwiliad; ac
- Adran 31 Yr hawl i wneud gwrthwynebiad mewn archwiliad.

Gan fod y gwaith hwn yn adweithiol, nid wyf wedi cynnwys unrhyw ystyriaeth yn y ffi isod. Os byddaf yn derbyn cwestiynau a gwrthwynebiadau, bydd fy archwilwyr yn trafod yr effaith bosibl ar ffioedd archwilio gyda'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151.

Ffi archwilio

Ym mis Ionawr 2025, fe wnaethom gyhoeddi ein [Cynllun Ffioedd 2025-26](#) yn dilyn cymeradwyaeth gan Bwyllgor Cyllid y Senedd sy'n rhoi manylion y cynnydd cyfartalog i gyfraddau ffioedd o 1.7%.

Bydd y ffi wirioneddol y mae unrhyw gorff unigol sy'n cael ei archwilio yn ei thalu yn dibynnu nid yn unig ar ein cyfraddau ffioedd ond ar gyfanswm y gwaith a'r gymysgedd sgiliau sy'n ofynnol.

Yn 2022-23, byddwch yn cofio ein bod wedi cyflwyno dull archwilio sylfaenol wahanol ar gyfer ein gwaith archwilio ariannol, a oedd yn ofynnol o dan safonau archwilio rhyngwladol newydd. Roedd hyn yn gofyn am gymysgedd sgiliau mwy cyfoethog a chostus a adlewyrchwyd gan ffioedd uwch. Rydym bellach wedi adolygu gweithrediad y dull archwilio newydd hwn ac wedi nodi effeithlonrwydd a ganiataodd ddarparu ad-daliad ar gyfer archwiliad 2023-24 a chynnal amcangyfrif ffi is ar gyfer archwilio datganiadau ariannol 2024-25. .

Gweithredwyd y cynnydd cyfartalog i ffioedd fel amcangyfrif i feysydd eraill fy ngwaith archwilio.

**Cyfanswm amcangyfrifedig eich ffi
archwilio: £429,745**

Bydd cynllunio yn barhaus, ac efallai y bydd angen newidiadau i'm rhaglen o waith archwilio, ac felly fy ffi, os bydd unrhyw risgiau newydd allweddol yn dod i'r amlwg. Ni fyddaf yn gwneud unrhyw newidiadau heb i'm harchwilwyr eu trafod nhw gyda'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (adnoddau) a Swyddog Adran 151 yn gyntaf. Mae **Arddangosyn 2** yn cynnig dadansoddiad pellach o'ch ffi archwilio amcangyfrifedig.

Rwy'n seilio fy ffi archwilio ar y tybiaethau canlynol:

- Mae'r agweddau i'w cyflawni o'r archwiliad y cytunwyd arnynt yn nodi'r gofynion papur gwaith disgwylidiedig i gefnogi'r datganiadau ariannol ac i gynnwys amserlenni a chyfrifoldebau.
- Mae gofynion archwilio fy mhrosiectau archwilio perfformiad unigol yn cael eu bodloni gan y corff sy'n cael ei archwilio, neu rhoddir trefniadau eraill addas ar waith sy'n diwallu anghenion fy nhîm archwilio.
- Ni nodir unrhyw faterion o arwyddocâd, ac eithrio'r rhai sy'n cael eu crynhoi yn y cynllun hwn, yn ystod yr archwiliad.

Arddangosyn 2: dadansoddiad o’m ffi archwilio amcangyfrifedig ar gyfer 2025 (a 2024 fel cymhariaeth)

Ffi amcangyfrifedig ar gyfer 2025 (£)¹

Archwiliad o ddatganiadau ariannol ² £236,026	Gwaith archwilio perfformiad ³ £117,444	Gwaith ardystio grantiau ⁴ £76,275
Cyfanswm y ffi: £429,745		

Ffi wirioneddol ar gyfer 2024 (£)

Audit o ddatganiadau ariannol £234,354	Gwaith Archwilio perfformiad £97,481 ⁵	Gwaith ardystio grantiau £75,000 ⁶
Cyfanswm y ffi: £406,835		

¹ Nid yw'r ffioedd a ddangosir yn y ddogfen hon yn cynnwys TAW.

² Taliadwy Tachwedd 2024 i Hydref 2025

³ Taliadwy Ebrill 2025 i Fawrth 2026.

⁴ Taliadwy wrth i'r gwaith gael wi wneud.

⁵ Mae'r gwaith yn mynd rhagddo ac felly dyma'r amcangyfrif diweddaraf sydd ar gael, y ffi wreiddiol oedd £115,481.

⁶ Mae'r ffi ardystio grantiau yn parhau i fod yn amcangyfrif wrth i'r archwiliad o Gymhorthdal Budd-dal Tai 2023-24 fynd rhagddo.

Tîm archwilio

Bydd fy nhîm archwilio yn parhau i weithio ac ymgysylltu o bell gan ddefnyddio technoleg, ond bydd rhywfaint o waith archwilio ar safle yn ailgychwyn/parhau lle mae'n briodol gwneud hynny.

Yn wir, roedd fy nhîm archwilio a oedd ar y safle yn ystod gwaith archwilio cyfrifon y llynedd o'r farn bod yr agosrwydd at swyddogion yn ffordd fwy effeithlon o weithio, ac mae swyddogion wedi cynnig adborth cadarnhaol ar eu profiadau.

Mae gan gorff sy'n cael eu harchwilio gyfrifoldeb i sicrhau diogelwch a llesiant staff Archwilio Cymru pan fyddant ar eich safle.

Caiff prif aelodau fy nhîm, ynghyd â'u manylion cyswllt, eu crynhoi yn **Arddangosyn 3**.

Arddangosyn 3: fy nhîm archwilio lleol

Cyfarwyddwr Ymgysylltu

Matthew Edwards
matthew.edwards@archwilio.cymru

Archwilio Ariannol

Arweinydd Ymgysylltu

Matthew Edwards
matthew.edwards@archwilio.cymru

Archwilio Perfformiad

Gary Emery
gary.Emery@archwilio.cymru

Rheolwr Archwilio

Rachel Freitag
rachel.freitag@archwilio.cymru

Carwyn Rees
carwyn.rees@archwilio.cymru

Arweinydd Archwilio

David Tomalin
david.tomalin@archwilio.cymru

Alan Hughes
alan.hughes@archwilio.cymru

Gallaf gadarnhau bod aelodau fy nhîm i gyd yn annibynnol ar Y Cyngor a'ch swyddogion. Hefyd, nid wyf yn ymwybodol o unrhyw achosion posibl o wrthdaro buddiannau y mae angen i mi dynnu eich sylw atynt.

Ansawdd archwilio

Mae ein hymrwymiad i ansawdd archwilio yn Archwilio Cymru yn llwyr. Rydym o'r farn bod ansawdd archwilio yn golygu cael pethau'n iawn y tro cyntaf.

Rydym yn defnyddio model tair llinell sicrwydd i ddangos sut rydym yn cyflawni hyn. Rydym wedi sefydlu Pwyllgor Ansawdd Archwilio i gydgyssylltu a goruchwyllo'r trefniadau hynny. Rydym yn gwneud ein gwaith yn destun craffu annibynnol gan Sefydliad Cyfrifwyr Siartredig Cymru a Lloegr ac mae ein Cadeirydd y Bwrdd yn gweithredu fel cyswllt i'n Bwrdd ar ansawdd archwilio. Os hoffech ragor o wybodaeth, gweler ein [Hadroddiad Ansawdd Archwilio 2024](#).

Ein Pobl

- Dewis y tîm cywir
- Defnyddio arbenigwyr
- - Goruchwyliaeth ac adolygu

Trefniadau ar gyfer sicrhau ansawdd archwilio Dewis y tîm cywir

- Platform archwilio
- Moeseg
- Canllawiau
- Diwylliant
- Dysgu a datblygu
- Arweinyddiaeth
- Cymorth technegol

Sicrwydd annibynnol

- Adolygiadau Ansawdd Allanol
- Adolygiadau â thema
- Adolygiadau oer
- Dadansoddiad o wraidd y problem
- Adolygiad gan gymheiriaid
- Pwyllgor Ansawdd Archwilio
- Monitro allanol

Eich cynorthwyo

Mae gan Archwilio Cymru amrywiaeth o adnoddau i gynorthwyo'r gwaith o graffu ar gyrff cyhoeddus Cymru, ac i'w cynorthwyo i barhau i wella'r gwasanaethau y maent yn eu darparu i bobl Cymru.

Ewch i'n gwefan i ddarganfod:

Ein cyhoeddiadau sy'n trafod ein gwaith archwilio mewn cyrff cyhoeddus.

Gwybodaeth am ein gwaith sydd ar y gorwel a'n blaenraglen waith ar gyfer archwilio perfformiad.

Offer data a ffeithluniau i'ch helpu i ddeall tueddiadau gwario cyhoeddus yn well.

Manylion ein gwaith Arfer Da a digwyddiadau gan gynnwys rhannu arferion a gwybodaeth sy'n dod i'r amlwg o'n gwaith archwilio.

Ein cylchlythyr sy'n rhoi diweddariadau rheolaidd i chi ar ein gwaith archwilio gwasanaethau cyhoeddus, arferion da, a digwyddiadau.

Archwilio Cymru

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru

Rydym yn croesawu gohebiaeth a
galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.

We welcome correspondence and
telephone calls in Welsh and English.